

הלכות הדרף היומי

מסכת יומא

תוכן

- א. אף על פי שאמרו אסור בכולן לא אמרו ענוש כרת אלא על האוכל ושותה ועושה מלאכה בלבד.....1
- ב. כשאמרו אסור לא אמרו אלא בכחצי שיעור אבל כשיעור ענוש כרת.....2
- ג. כוי וחצי שיעור הואיל ואינו בעונש יכול אינו באזהרה תלמוד לומר כל חלב.....2
- ד. תענו את נפשתיכם יכול ישב בחמה ובצנה ויצטער ... הרי הוא אומר והאבדתי את הנפש ההיא ענוי שהוא אבידת הנפש ואיזה זה זה אכילה ושתיה.....2

דף עד.

א. אף על פי שאמרו אסור בכולן לא אמרו ענוש כרת אלא על האוכל ושותה ועושה מלאכה בלבד

כבר התבאר לעיל דף עג. שהדברים האסורים ביום הכפורים הנם, מלאכה אכילה ושתיה רחיצה וסיכה נעילת הסנדל תשמיש המטה, אבל אין חיוב כרת אלא על מלאכה ואכילה ושתיה שנאמר וכל הנפש אשר תעשה כל מלאכה והאבדתי וגו' ונאמר כי כל הנפש אשר לא תעונה ונכרתה וגו' וסתם עינוי הוא מניעת אכילה ושתיה כמ"ש ויענך וירעיבך ויאכילך וגו' ושתיה בכלל אכילה.

אבל רחיצה וסיכה ונעילת הסנדל ותשמיש המטה כיון שגם הם נקראים עינוי לפעמים לפיכך י"א¹ שגם הם אסורים ביום הכיפורים מן התורה שנאמר שבת שבתון, וקבלו חכמים בפירוש הפסוק שבות מכל דבר שנקרא עינוי לפעמים, וי"א² שאינן אלא מדרבנן וקראי אסמכתא בעלמא נינהו ונ"מ לענין איזה ספק. ולמעשה ראוי להחמיר³.

¹ שאלתות פרשת ברכה סימן קס"ז ומשמעות בעל הלכות גדולות שלהי הלכות יום הכפורים והרמב"ם והעמוד ור"א ממיין בספר יראים (אלא דלדעתו לא אסור מדאורייתא אלא רחיצת כל גופו או על כל פנים רובו, מה שאין כן מיעוטא אינו אלא מדרבנן, ומשום זה הקילו בזה גבי כלה ומלך וכהאי גוונא. אכן לפי סברת הר"ן, לשיטה זו דמעם ההיתר הוא משום דמסר הכתוב להכמים להתיר לפי ראות עיניהם, אם כן אפשר דבשאר מקומות אפילו במיעוטא אסור מן התורה, (וצריך עיון). שער הציון שם ס"ק א

² רבנו תם ור"י וריב"א ורא"ש וריטב"א ומאירי, וכן דעת רש"י בדף ע"ד בדיבור המתחיל שבתון, אכן מלשון רש"י בפרק הערל דף ע"ד מוכח דסבירא לה דסיכה כשתיה הוא מדאורייתא, ואם כן הוא הדין לאידך, ועוד יותר משמע כן מדבריו בשבת דף קי"ד בדיבור המתחיל אלא לאו לקניבת ירק, דשאר ענויים הם מן התורה.

ועיין ב"ה ופרי הדש ועמק שאלה בשאלתות פרשת ברכה. שער הציון שם ב

³ ובשו"ע הרב שם ע"ב ב משמע דפסק להדיא דהוי דאורייתא ולא משום חומרא, וכדעת המג"א ולא הביא כלל הדעה השנייה.

הלכות הרף היומי

מסכת יומא

ב. כשאמרו אסור לא אמרו אלא בכחצי שיעור אבל כשיעור

ענוש כרת

כל שיעורין שנאמרו בדין אכילת יום הכפורים כמבואר לעיל דף עג:4 בין שיעור אכילה בין שיעור שתיה, לא נאמרו אלא לענין חיוב הטאת, אבל לענין איסור אפילו אכל כל שהוא ושתה כל שהוא הרי עשה איסור מן התורה⁵, אולם יש נפקא מינה לענין חולה שיש בו סכנה כפי שיבואר להלן. וכן הדין בכל איסורין שבתורה שנאמר בהם שיעורים שאפילו במשהו מהן יש איסור מן התורה.

ג. כוי וחצי שיעור הואיל ואינו בעונש יכול אינו באזהרה

תלמוד לומר כל חלב

כלאים הבא⁶ מבהמה טהורה עם חיה טהורה⁷, הוא הנקרא כוי. חלבו אסור כבהמה ואין לוקין עליו, ומכסין את דמו, כדין דם שהיטת חיה.

דף עד:

ד. תענו את נפשתיכם יכול ישב בחמה ובצנה ויצטער ...

הרי הוא אומר והאברתי את הנפש ההיא ענוי שהוא

אבידת הנפש ואיזה זה זה אכילה ושתיה

עיקר חיוב הצום הוא בענוי על ידי הימנעות מאכילה ושתיה, רחיצה סיכה, נעילת הסנדל ותשמיש המיטה, אך אין חובה לענות עצמו בצורות אחרות, וגם באכילה ושתיה אין הענוי אלא בכך שאינו אוכל ושותה אך מותר להקל

⁴ שו"ע ונו"כ תריב ה

⁵ ובמשנה למלך פרק א' מחמין ומצה הלכה זו להרלנ"ח (סימן יח) בערב פסח משש עד שתחשך משמע דחצי שיעור מותר שם מן התורה, הואיל ומותר קודם פסח הכא ביוה"כ י"ל ועיניתם נפשותיכם משמע אף חצי שיעור אסור מן התורה, והלכה למשה מסיני לפוטרו מעונש בחצי שיעור. ולפי זה לכאורה דין חדש יש ביום הכיפורים, דאלו בשאר איסורין חצי שיעור לית בה עשה כי אם איסור תורה בעלמא, והייל עליה שבועה, מה שאין כן ביום הכיפורים דיש עשה בחצי שיעור, אין שבועה הייל עליו, ונפקא מינה לפסולי עדות. פמ"גמשב"ז שם ס"ק ד וא"א ס"ק א

⁶ שו"ע ונו"כ יו"ד פ, ו

⁷ ואם תאמר כיון דהוי כלאי בהמה ליתסר מדכתיב (דברים יד, ג) לא תאכל כל תועבה כל שתעבתי לך הרי הוא בכל תאכל, הא משני לה הש"ס בפרק כל הבשר (חולין קטו, א) דמדאסר רחמנא כלאים לגבוה כדתניא (שם לח, א - ב) שור או כשב או עז (ויקרא כב, כז) פרט לכלאים, מכלל דלהדיוש שרי. פרי חדש

הלכות הדרף היומי

מסכת יומא

על עצמו את התענית על ידי שיאכל מאכלים או שיטול גוללות המתפרקות
במעיים אט אט וגורמות להרגשת שובע לזמן ממושך⁸.

⁸ עיין בשדי חמד (מערכת יוה"כ סוס"י א') מביא בשם גאון אחד שכיון שאיסור אכילה הוא כדי לקיים מצוות
זעיניתם את נפשותיכם אין נכון לעשות מערב יוה"כ סגולות שונות בכדי להקל צער הצום, אולם דעת
הפוסקים לחלוק עליו ואדרבה הטעם שהתורה צוותה לאכול בעיו"כ ואפילו סמוך להשיכה, הוא כדי להקל
עליו התענית (כמבואר ברש"י יומא פ"א ע"ב וטור סי' תר"ד) עיין שו"ת חלקת יעקב ח"ב סי' נ"ח, שו"ת צי"א
ח"ז סי' ל"ב, שו"ת משנ"ה ח"ז סי' פ"ב, עיין בדבריהם בארוכה להפריך ראיותיו של אותו גאון המובא בשד"ח.